

10 Δεκεμβρίου, 1994

ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

[ΠΙΚΗΣ, ΚΟΥΡΡΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Δ/στές]

ΑΝΔΡΟΥΛΛΑ ΚΟΥΦΑΛΛΙΔΟΥ,

Εφεσείουσα,

v.

ΝΙΚΟΥ ΚΟΥΦΑΛΛΙΔΗ,

Εφεσίβλητου.

(Έφεση Αρ. 37)

Διαζύγιο — Συμπεριφορά κλονιστική της έγγαμης σχέσης — Η αντίδραση συζύγου στην κλονιστική συμπεριφορά του άλλου μέρους, έστω και υπερβολική, δε συνιστά αφ'εαυτής κλονιστικό γεγονός, εκτός αν η υπερβολή προσλαμβάνει μορφή και έκταση που τη διαχωρίζει από το γεγονός που την προκάλεσε, οπότε μπορεί να αποτελέσει συμπεριφορά κλονιστική του γάμου — Στην προκειμένη περίπτωση, η αντίδραση της συζύγου σε καινάδες που προκαλούσε ο σύζυγος, δεν μπορούσε να θεωρηθεί αφ'εαυτής σαν κλονιστική συμπεριφορά και δεν μπορούσε κατά συνέπεια να αποδοθεί ο κλονισμός της έγγαμης σχέσης στο πρόσωπο της συζύγου.

Το Οικογενειακό Δικαστήριο Λευκωσίας διαπίστωσε ότι ο γάμος των διαδίκων είχε υποστεί ισχυρό κλονισμό για λόγους που αφορούσαν και τους δύο συζύγους και σαν αποτέλεσμα εξέδωσε το αιτούμενο από τον εφεσίβλητο διαζύγιο. Το πρωτόδικο Δικαστήριο είχε βρει ότι ο κύριος αίτιος για τον κλονισμό της έγγαμης σχέσης ήταν ο εφεσίβλητος, ο οποίος δεν είχε συμπορευθεί με την σύζυγό του εφεσείουσα στο δύσκολο δρόμο της φροντίδας ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες, δημιουργούσε καινάδες και ύβριζε την εφεσείουσα και ο ίδιος είχε επιλέξει να απομακρυνθεί από την εφεσείουσα, και τελικά να εγκαταλείψει τον συζυγικό οίκο. Όμως έκρινε ότι και η εφεσείουσα είχε συντελέσει στον κλονισμό του γάμου διότι i) στους καινάδες που δημιουργούντο είχε ενεργό ρόλο και η ίδια και δημιουργούσε σκληρές και ανταπέδιδε ύβρεις, και ii) διαφαινόταν ότι η εφεσείουσα ενδιαφερόταν να επανασυνδεθεί με τον εφεσίβλητο όχι επειδή τον αγαπούσε αλλά λόγω του παιδιού

τους που παρουσίαζε προβλήματα.

Κατ' έφεση, η εφεσείουσα προσέβαλε τα δύο πιο πάνω ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου ότι δεν συνιστούσαν αυτοτελείς λόγους για τον κλονισμό της έγγαμης σχέσης.

5 *Αποφασίσθηκε ότι:*

(α) Η αντίδραση συζύγου προς την κλονιστική συμπεριφορά του άλλου, παρόλο που πρέπει να αποφεύγεται, δεν συνιστά αφ' ε-
 10 αυτής κλονιστικό γεγονός, έστω και αν είναι υπερβολική, εκτός
 αν η υπερβολή προσλαμβάνει μορφή και έκταση που την δια-
 χωρίζει από το γεγονός που την προκάλεσε, οπότε μπορεί να
 αποτελέσει συμπεριφορά κλονιστική του γάμου. Στην προκει-
 15 μένη περίπτωση, η συμπεριφορά της εφεσείουσας και η εμπλο-
 κή της σε φιλονικίες με τον εφεσίβλητο συνιστούσε εκδήλωση
 των αντιδράσεών της στην κλονιστική για το γάμο συμπεριφο-
 ρά του εφεσίβλητου, και δεν μπορούσε να θεωρηθεί αφ' εαυτής
 σαν κλονιστική συμπεριφορά, έστω και αν μπορούσε να θεω-
 ρηθεί υπερβολική.

(β) Το εύρημα του πρωτόδικου Δικαστηρίου ότι η εφεσείουσα επι-
 20 θυμούσε επανασυμβίωση όχι διότι αγαπούσε τον σύζυγό της
 αλλά λόγω του παιδιού τους που είχε ειδικές ανάγκες δεν προ-
 έκυπτε από την μαρτυρία. Εν πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να
 θεωρηθεί ότι η επιθυμία συζύγου για την συνέχιση της συμβίω-
 σης για το συμφέρον των παιδιών και όχι γιατί αγαπά το άλλο
 25 μέρος, ανεξάρτητα από την συμπεριφορά του άλλου προς την
 οικογένεια που συνιστά κλονιστική συμπεριφορά της έγγαμης
 σχέσης, συνιστά γεγονός κλονιστικό της έγγαμης σχέσης.

Η έφεση επιτράπηκε με έξοδα.

Υπόθεση που αναφέρθηκε:

Ζαχαρίου ν. Ζαχαρίου (1993) 1 Α.Α.Δ. 159.

30 **Έφεση.**

Έφεση από την καθ' ής η αίτηση κατά της απόφασης του Οικο-
 35 γενειακού Δικαστηρίου Λευκωσίας (Η. Νικολάου, Π.Δ., Σεργίδης
 και Τουμαζή (κα) Δ.Δ.) που δόθηκε στις 4 Ιουλίου, 1994 (Αρ. Αίτη-
 σης 121/91) με την οποία εξεδόθη δαζύγιο διότι διαπιστώθηκε ότι ο
 γάμος της εφεσείουσας και του εφεσίβλητου υπέστη ισχυρό κλονι-

σμό για λόγους που αφορούν και τους δύο συζύγους.

Ε. Βραχίμη (κα), για την Εφεσείουσα.

Ο εφεσίβλητος παρουσιάζεται προσωπικά.

Cur. adv. vult.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Την απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο Δικαστής Γ. Μ. Πικής. 5

ΠΙΚΗΣ, Δ. : Το Οικογενειακό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο γάμος της εφεσείουσας (συζύγου) και του εφεσίβλητου (του συζύγου) υπέστη ισχυρό κλονισμό για λόγους που αφορούν και τους δυο συζύγους. Παρά το εύρημα ότι ο σύζυγος με τη δική του στάση προκάλεσε τον κλονισμό του γάμου, το Οικογενειακό Δικαστήριο κατέληξε ότι και η σύζυγος (εφεσείουσα) "... συνετέλεσε στον κλονισμό του γάμου. ...". Η συμβολή της στον κλονισμό εστιάζεται σε δυο λόγους που προσδιορίζονται στο ακόλουθο απόσπασμα της απόφασης του Δικαστηρίου : 10 15

(α) "... Γίνεται πιστευτή η θέση του αιτητή ότι στους καυγάδες που δημιουργούνται, ενεργό ρόλο είχε και η καθ' ης η αίτηση η οποία δημιουργούσε σκηνές και ανταπέδιδε ύβρεις. ..."

Και,

(β) "... Πρόσθετα διαφαίνεται ότι η καθ' ης η αίτηση δεν ενδιαφέρεται να επανασυμβιώσει με τον σύζυγο της επειδή τον αγαπά αλλά λόγω του παιδιού τους που παρουσιάζει προβλήματα. ...". 20

Ο λόγος (β) αποτελεί ουσιαστικά αναπαραγωγή μέρους της μαρτυρίας της εφεσείουσας. Αφήνεται να νοηθεί με το λόγο (β) ότι η επιθυμία της συζύγου για τη συνέχιση της συμβίωσης για το συμφέρον των παιδιών και όχι γιατί αγαπά το σύζυγό της, συνιστά γεγονός κλονιστικό του γάμου, ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του συζύγου που στην προκείμενη περίπτωση ήταν καταλυτική για τη συμβίωση του ζεύγους και τη συγκρότηση της οικογένειας. Αυτό αποτελεί σφάλμα. Ακόμα σημαντικότερο, το μέρος της μαρτυρίας της εφεσείουσας που αναπαράγεται με το (β) δεν αντανάκλα την ακριβή θέση της συζύγου για τη συνέχιση της συμβίωσης με το σύζυγό της. Το σχετικό απόσπασμα της μαρτυρίας της συμπληρώνεται με την απάντησή της στην ερώτηση που ακολουθεί "Ε. Δηλαδή είναι μόνο 25 30 35

για το μωρό; Α. Όχι.”. Στο τελικό στάδιο της μαρτυρίας της κατά την αντεξέταση, η εφεσεύουσα επαναβεβαίωσε ότι θέλει το σύζυγό της “... να επιστρέψει στο σπίτι όπως είμαστε πρώτα. ...”. Καταφανώς, ο ένας από τους δυο λόγους, ο (β), για τον οποίο αποδίδεται 5 ευθύνη στη σύζυγο για τον κλωνισμό του γάμου, δεν ευρίσκει έρεισμα στη μαρτυρία και κρίνεται επισφαλής.

Σύμφωνα με τα ευρήματα του Δικαστηρίου, ο σύζυγος εγκατέλειψε τη συζυγική εστία πολύ πριν αποταθεί για τη διάλυση του γάμου. Τη συμπεριφορά του εξάλλου προς το μικρότερο παιδί της οικογενείας, άτομο με ειδικές ανάγκες, χαρακτήριζε η αδιαφορία, γεγονός που αποτελούσε εστία προστριβών με τη σύζυγό του. 10

Συνάγεται από τα ευρήματα του Δικαστηρίου ότι ο γάμος κατέρρευσε λόγω της απομάκρυνσης του συζύγου από τη σύζυγό του και από την οικογένεια, η οποία με την πάροδο του χρόνου προσέλαβε τη μορφή εγκατάλειψης του συζυγικού οίκου. 15

Μετά από την αξιολόγηση της μαρτυρίας των δυο συζύγων, το Δικαστήριο κατέληξε: “Από το σύνολο της μαρτυρίας κρίνουμεν ότι ο αιτητής με τη δική του στάση ως προς την αντιμετώπιση των διαφορών προβλημάτων που αναφύοντο προκάλεσε τον κλωνισμό του γάμου. Δεν συμπορεύθηκε με τη σύζυγο του στο δύσκολο δρόμο της φροντίδας ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες, δημιουργούσε καυγάδες και ύβριζε την καθ’ής η αίτηση. Ο ίδιος επέλεξε να απομακρυνθεί από την καθ’ής η αίτηση, χωρίς καμμία επαφή και τελικά να εγκαταλείψει το σπίτι. Δεχόμαστε τη θέση της καθ’ής η αίτηση όσο αφορά τα σημεία αυτά.”. Οι οικογενειακές έριδες για τις οποίες αποδόθηκε ευθύνη και στη σύζυγο κάτω από το (α), δεν μπορεί να διαχωρισθούν και ν’ απομονωθούν από τη γενεσιουργό τους αιτία και τους συγκεκριμένους λόγους που τις προκαλούσαν. Προκύπτει από τα ευρήματα του Δικαστηρίου ότι η αιτία για τις συγκρούσεις 30 αυτές ήταν η ηθελημένη αποστασιοποίηση του συζύγου από τη σύζυγο και την οικογένειά του και η αδιαφορία του για την τύχη του νεαρότερου παιδιού της οικογενείας, η ικανοποίηση των ειδικών αναγκών του οποίου ανησυχούσε πολύ τη μητέρα. Το εύρημα του Δικαστηρίου ότι ο εφεσίβλητος “... δημιουργούσε καυγάδες και 35 ύβριζε την καθ’ής η αίτηση...”, δεν αφήνει αμφιβολία ως προς τη γενεσιουργό αιτία των “καυγάδων”, τα αίτιά τους και το πλαίσιο μέσα στο οποίο πρέπει να κριθούν οι αντιδράσεις της σύζυγου. Η υπερβολή του μέτρου στις αντιδράσεις συζύγου προς την κλωνιστική συμπεριφορά του άλλου μέρους του γάμου, παρόλο που πρέπει 40 ν’ αποφεύγεται, δε συνιστά αφεαυτού κλωνιστικό γεγονός, εκτός αν η υπερβολή προϋλαμβάνει μορφή κι έκταση που τη διαχωρίζει από

το γεγονός που τον προκάλεσε· οπότεν μπορεί ν' αποτελέσει συμπεριφορά κλονιστική του γάμου. Στην προκειμένη περίπτωση, η συμπεριφορά της εφεσείουσας και η εμπλοκή της σε φιλονικίες με το σύζυγό της, συνιστούσε εκδήλωση των αντιδράσεών της στην κλονιστική για το γάμο συμπεριφορά του συζύγου. Η υπερβολή στις αντιδράσεις της, όπως φαίνεται από τη μαρτυρία της, δεν ήταν άσχετη και με το άγχος που τη διακατείχε για το παιδί που τόσο χρειαζόταν τη φροντίδα και των δυο γονιών. 5

Το συμπέρασμα στο οποίο αγόμεθα, είναι ότι δεν κατεδείχθη λόγος, που αφορά την εφεσείουσα, κλονιστικός του γάμου. Ο κλονισμός προέκυψε από λόγους που αφορούν αποκλειστικά τον εφεσίβλητο. Ενόψει αυτού του συμπεράσματος, δεν είναι απαραίτητο να εξετάσουμε κατά πόσο η ετυμηγορία του Δικαστηρίου είναι τρωτή, όπως έγινε εισήγηση, και λόγω της απουσίας συγκεκριμένου ευρήματος, ότι ως αποτέλεσμα του ισχυρού κλονισμού η συμβίωση μεταξύ των συζύγων κατέστη αφόρητη για τον εφεσίβλητο, που αποτελεί την τρίτη προϋπόθεση για την έκδοση διαζυγίου [βλ. Ζαχαρίου ν. Ζαχαρίου (1993) 1 Α.Α.Δ. 159]. 10 15

Είναι άξιο λόγου το γεγονός ότι πριν την υποβολή της αίτησης για διαζύγιο, ο εφεσίβλητος έδωσε αμοιβαία υπόσχεση γάμου προς τρίτο πρόσωπο, γεγονός που κοινοποιήθηκε με δημοσίευση στον ημερήσιο τύπο. 20

Εκείνο το οποίο μας έχει συνταράξει, είναι η πληροφορία (την έδωσε ο εφεσίβλητος) ότι μετά την καταχώριση της έφεσης και πριν την ακρόασή της, ο εφεσίβλητος συνήψε νέο γάμο (πολιτικό). Αυτό δε φαίνεται ν' αποκλείεται από το νόμο εφόσον η απόφαση του Οικογενειακού Δικαστηρίου καθίσταται τελεσίδικη μετά την έκδοσή της, ανεξάρτητα από το δικαίωμα που κατοχυρώνει ο νόμος για την άσκηση έφεσης ή ακόμα και την άσκησή της. Εξάλλου, οι εξουσίες του Δευτεροβάθμιου Οικογενειακού Δικαστηρίου δε μεταβάλλονται ανάλογα με οποιοδήποτε συμβάν που σημειώνεται μετά την απόφαση. Το γεγονός ότι ο εφεσίβλητος έχει συνάψει δεύτερο γάμο, δεν περιορίζει την εξουσία μας ν' ανατρέψουμε την πρωτόδικη απόφαση, όπως και θα πράξουμε στην προκειμένη περίπτωση. Τα επίδικα θέματα που πρέπει να επιλυθούν στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας του Δευτεροβάθμιου Οικογενειακού Δικαστηρίου, είναι εκείνα τα οποία τίθενται με την έφεση. 25 30 35

Αξίζει να σημειώσουμε τα ακόλουθα γεγονότα :

Η απόφαση του Οικογενειακού Δικαστηρίου εκδόθηκε στις

- 5 4.7.94. Η έφεση υποβλήθηκε στις 16.8.94 και επιδόθηκε στο δικηγόρο που εκπροσώπησε τον εφεσίβλητο στο πρωτόδικο Δικαστήριο στις 26.8.94. Ο εφεσίβλητος συνήψε πολιτικό γάμο στις 15.9.94. Η έφεση ορίστηκε γι ακρόαση στις 12.11.94. Την ημέρα εκείνη διατάχθηκε η επίδοση της έφεσης στον ίδιο τον εφεσίβλητο και η ακρόαση αναβλήθηκε στις 3.12.94, ημερομηνία κατά την οποία ακούστηκε η έφεση.

- 10 Το κενό στο νόμο που έχουμε επισημάνει, πρέπει ν' αντιμετωπισθεί νομοθετικά, ώστε η απόφαση για τη διάλυση γάμου να μη καθίσταται εκτελεστή εκτός μετά την παρέλευση ικανού χρόνου που να υπερβαίνει σε διάρκεια τη χρονική προθεσμία για την άσκηση έφεσης κι εφόσον ασκηθεί έφεση, ο χρόνος να παρατείνεται μέχρι την τελική της εκδίκαση.

Η έφεση επιτρέπεται με έξοδα.

- 15 Η πρωτόδικη απόφαση ακυρώνεται.

Η αίτηση για τη διάλυση του γάμου απορρίπτεται με έξοδα.

Η έφεση επιτρέπεται με έξοδα.